

Nr 88

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningskogar i Norrland och Dalarna; given Stockholms slott den 11 februari 1955.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningskogar i Norrland och Dalarna.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i lagen om allmänningskogar i Norrland och Dalarna skall införas föreskrifter som gör det möjligt att i vissa fall få till stånd avlösning av andel i allmänningskog. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1956.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om
allmänningsskogar i Norrland och Dalarna**

Härigenom förordnas, att i lagen den 18 april 1952 om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna skall under följande överskrift införas en ny paragraf, betecknad 7 a §, av nedan angiven lydelse.

Om avlösning av rätt till delaktighet i allmänningsskog**7 a §.**

Är rätt till delaktighet i allmänningsskog förenad med fastighet som ej är taxerad såsom jordbruksfastighet, må länsstyrelsen, på framställning av allmänningstyrelsen och efter hörande av fastighetens ägare eller i 3 § omfördäld innehavare av fastigheten, förordna att rätten till delaktighet skall avlösas mot ersättning i penningar.

Ersättningens belopp fastställs av länsstyrelsen och må, efter vad som finnes skäligt, bestämmas till högst två och en halv gånger sammanlagda värdet av den del av allmänningsskogens behållna avkastning för de senaste tio åren, som svarar mot fastighetens delaktighetstal. Länsstyrelsen skall utsätta viss dag, då löseskillingen senast skall hava erlagts och bevis därom inkommit till länsstyrelsen vid påföljd att förordnandet om avlösning eljest är förfallet.

Då beslut om avlösning vunnit laga kraft och bevis som omförmäles i andra stycket inkommit till länsstyrelsen, åligger det länsstyrelsen att ofördröjligen översända meddelande om avlösningen till den som för fastighetsregistret. Genom dennes försorg skall anteckning om avlösningen verkställas i registret.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om *ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna* samt anför därvid följande.

I propositionen nr 15 till 1952 års riksdag framlades på min hemställdan förslag till bl. a. lag om häradsallmänningar samt lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna. Förslaget till lag om häradsallmänningar innehöll föreskrifter om möjlighet i vissa fall till avlösning av andel i sådan allmänning. Dylika föreskrifter fanns däremot ej upptagna i förslaget till lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna.

I skrivelse den 18 mars 1952 (nr 87), vari hänvisades till vad riksdagens tredje lagutskott anfört i sitt utlåtande nr 5 beträffande propositionen nr 15 och motioner som väckts i anledning därav, anmälde riksdagen, att den för sin del, efter att ha vidtagit viss ändring, antagit lagförslagen, varjämte riksdagen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om möjligheterna att anordna avlösning även vid allmänningskogarna. Sedermera utfärdades den 18 april 1952 *dels* lag om häradsallmänningar (nr 166), *dels* lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna (nr 167).

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande uppdrog jag den 9 november 1953 åt f. d. generaldirektören E. F. L. Lindeberg att enligt meddelade direktiv verkställa utredning och avgiva förslag i den av riksdagen berörda frågan om avlösning av andel i allmänningsskog.

Utredningsmannen har den 30 september 1954 avgivit betänkande (stencilrat) med förslag till lagstiftning om avlösning av andel i allmänningsskog (Norrland och Dalarna).

Över detta betänkande har, efter remiss, utlåtanden avgivits av kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen — som bifogat yttranden från överlantmätnarna i Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län — skogsstyrelsen, hovrätten för Övre Norrland,

av länsstyrelserna, skogsvårdsstyrelserna och lantbruksnämnderna i Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län samt av Knås, Tibergets, Gävunda, Finngruvans, Landbobyns och Kättbo allmänningssstyrelser, allmänningssstyrelsen för Johannisholms skifteslags besparingsskog, Västbygge och Stutts allmänningssstyrelser, Älvdalens allmänningssstyrelse, Särna och Idre socknars allmänningssstyrelse, Orsa sockens allmänningssstyrelse, Hamra kapellags allmänningssstyrelse, Tärna-Stensele allmänningssstyrelse, styrelsen för Sorsele övre allmänningsskog, styrelsen för Arjeplogs allmänningsskog, styrelsen för nybyggarnas särskilda allmänning i Arjeplog, Gällivare allmänningssstyrelse, styrelsen för nybyggarnas i Gällivare socken särskilda allmänningsskog ävensom styrelsen för Pajala, Junosuando och Tärendö socknars allmänningsskog.

Jag anhåller nu att få upptaga detta lagstiftningsärende till behandling.

1952 års lagstiftning

Innan jag redogör för utformningen av de regler om avlösning av andel i häradsallmänning, som infördes genom 1952 års lagstiftning, och de överväganden, som föranledde, att inga motsvarande regler utfärdades beträffande allmänningsskogarna i Norrland och Dalarna, torde jag med några ord få redogöra för vad som enligt 1952 års lagstiftning skiljer häradsallmänningarna och allmänningsskogarna åt i hänseenden som är av betydelse i förevarande sammanhang.

Häradsallmänningarna i riket har bestått sedan urminnes tid. De redovisas i jordregistret såsom särskilda fastigheter och tillhör ägarna av de fastigheter inom häradet, vilka är satta i mantal eller med vilka, enligt vad vid jorddelning bestämts, är förenad rätt till delaktighet i allmänningen. Delaktighet åtnjutes efter oförmedlade hemmantalet eller, i fråga om fastigheter för vilka rätten till delaktighet bestämts vid jorddelning, efter den därvid stadgade grunden. Häradsallmänning skall i princip bibehållas oförminskad. Den får icke belastas med inteckning eller tagas i mät för annan fordran än sådan som är förenad med förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken. Delägare i allmänning får ej till annan överlåta sin rätt till delaktighet annorledes än gemensamt med den fastighet varmed rätten är förenad. Överlåtelse som sker i strid däremot är ogill.

Förvaltningen av häradsallmänning skall handhas av en allmänningssstyrelse som utses på s. k. allmänningssstämma. I vissa viktigare frågor är dock avgörandet förbehållet allmänningssstämman. För häradsallmänning skall finnas reglemente, vari förvaltningsorganens uppgifter närmare regleras. Reglemente fastställs av Kungl. Maj:t på grundval av ett av delägarna upprättat förslag.

Behållen avkastning av häradsallmänning får användas eller fonderas för utdelning åt allmänningens samtliga delägare efter deras delaktighet i allmänningen eller för annat ändamål som är till gagn för delägarna.

Det finns såsom framgår av propositionen nr 15 till 1952 års riksdag 60 häradsallmänningar i riket. Deras sammanlagda areal utgör omkring 116 000 hektar.

Till *allmänningsskogar* räknas enligt lagen den 18 april 1952 om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna dels de s. k. besparingsskogarna i Kopparbergs och Gävleborgs län, dels vissa allmänningar i Västerbottens och Norrbottens län. Samtliga dessa skogssamfälligheter har tillkommit under senare hälften av 1800-talet och början av 1900-talet. Besparingsskogarna i Kopparbergs och Gävleborgs län har bildats på så sätt, att när storskiftet genomfördes i dessa län vissa delar av de skogsanslag som tilldelades socknarna avsattes för de jordägande socknemännens gemensamma räkning. Allmänningsskogarna i Västerbottens och Norrbottens län har tillkommit genom avsättning vid avvittringen.

Besparingsskogarna och de övriga allmänningsskogarna har tidigare, i motsats till häradsallmänningarna, i allmänhet ej varit redovisade i jordregistret såsom särskilda fastigheter. Numera har emellertid enligt beslut av lantmäteristyrelsen, mot vilka beslut talan ej förts, samtliga allmänningsskogar i Norrland blivit upptagna såsom särskilda fastigheter i jordregistret. Styrelsen har meddelat, att den snarast möjligt kommer att meddela beslut också beträffande registreringen av allmänningsskogarna i Dalarna.

Allmänningsskog tillhör ägarna av de fastigheter för vilka skogen vid storskifte eller avvittring blivit avsatt eller med vilka, enligt vad vid jorddelning bestämts, är förenad rätt till delaktighet i skogen. Delaktighet åtnjutes i regel efter reducerat jordtal eller hemmantal eller, i fråga om fastigheter för vilka rätten till delaktighet bestämts vid jorddelning, efter den därvid stadgade grunden.

Allmänningsskog skall i princip behållas oförminskad och den får icke belastas med inteckning eller tagas i mät för annan fordran än sådan som är förenad med förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken. Överlåtelse av rätt till delaktighet i allmänningsskog annorledes än gemensamt med den fastighet varmed rätten är förenad får ej ske. Äger sådan överlåtelse rum är den ogiltig. Förvaltningen av allmänningsskog skall handhas av allmänningsstyrelse, utsedd på allmänningsstämma i enlighet med reglemente som fastställs av Kungl. Maj:t. I alla dessa hänseenden gäller alltså samma regler som beträffande häradsallmänning. I reglemente för allmänningsskog skall dock kunna föreskrivas att viss förvaltning skall ankomma på särskild av delägarna vald ekonominämnd eller på myndighet.

En på frågan om avlösning inverkan skillnad gentemot häradsallmänningarna framträder i reglerna för användningen av behållen avkastning. Medan bestämmelserna härom i lagen om häradsallmänningar utgår från utdelning till delägarna som det normala användningssättet, ger lagen om allmänningsskogar i första hand anvisningar om andra användningssätt. Det heter i dess 18 §, att behållen avkastning enligt närmare föreskrifter i

reglementet får användas eller fonderas för betalning av utskylder för de fastigheter med vilka rätt till delaktighet i skogen är förenad, för främjande av jordbruket inom den eller de socknar eller delar av socknar för vilkas jordägare skogen blivit avsatt eller för annat ändamål som är till gagn för delägarna eller för befolkningen i sagda socknar eller sockendelar. Av särskilt intresse är, att avkastningen förutsättes kunna användas inte blott till gagn för delägarna i allmännings-skogen, utan även till gagn för befolkningen i hela socknen eller i en del av socknen. I fråga om vissa uppräknade allmännings-skogar gäller dock inskränkning i möjligheten att använda avkastning till gagn för befolkningen i socknen oavsett delägarskap.

Såsom framgår av propositionen nr 15 till 1952 års riksdag finns 32 allmännings-skogar, som omfattar en areal av sammanlagt över 711 000 hektar.

Den möjlighet till *avlösning av andel i häradsallmanning*, som infördes genom lagstiftningen år 1952, angives i 8 § lagen om häradsallmänningar.

I paragrafens första stycke stadgas att, om rätt till delaktighet i häradsallmanning är förenad med fastighet som ej är taxerad såsom jordbruksfastighet, så må länsstyrelsen, på framställning av allmänningsstyrelsen och efter hörande av fastighetens ägare — eller den som innehar fastigheten med fideikommissrätt eller med ständig eller ärftlig besittningsrätt — förordna att rätten till delaktighet skall avlösas mot ersättning i penningar.

8 § andra stycket handlar om ersättningens belopp. Detta fastställs av länsstyrelsen och skall bestämmas till två och en halv gånger sammanlagda värdet av den på fastighetens delaktighetstal belöpande utdelningen från allmanningen för de senast förflutna tio åren. Länsstyrelsen skall utsätta viss dag, då löseskillingen senast skall ha erlagts och bevis därom inkommit till länsstyrelsen vid påföljd att förordnandet om avlösning eljest är förfallet.

I paragrafens tredje stycke ges regler om anteckning i fastighetsregistret, att avlösning ägt rum. Där stadgas att, då beslut om avlösning vunnit laga kraft, och bevis som omförmåles i andra stycket inkommit till länsstyrelsen, åligger det länsstyrelsen att ofördröjligen översända meddelande om avlösningen till den som för fastighetsregistret. Genom dennes försorg skall anteckning om avlösningen verkställas i registret.

Införandet av lagregler om avlösning motiverades i det utredningsförslag som låg till grund för propositionen nr 15 till 1952 års riksdag med att häradsallmanningarna var avsedda att lända den jordbrukande befolkningen till gagn. I närheten av tätorterna skedde emellertid ofta en omfattande avstyckning av tomter från mantalssatta jordbruksfastigheter. Denna utveckling hade stundom gått så långt, att av den ursprungliga fastigheten slutligen återstod endast gator, vägar och allmänna platser, vilka dock alljämt var bärare av mantalet och den därmed förenade andelen i häradsallmanningen. Vidare hade det före tillkomsten av nu gällande jorddelningslag i stor utsträckning förekommit att fastigheter med del i häradsallmän-

ning genom ägostyckning uppdelats i mindre lotter för tomtändamål. Dessa lotter hade åsatts hemmantal och därigenom erhållit andelar i allmanningen. Ej sällan var dessa andelar så små, att den rätt till utdelning de medförde saknade praktisk betydelse. Som exempel nämndes i utredningsförslaget att mer än 300 av de 414 fastigheter, vilka ägde del i Sollentuna häradsallmänning, år 1947 hade fått en utdelning från allmanningen, som understeg 50 öre. Uppenbart var att det i fall av nu åsyftad beskaffenhet var fördelaktigt att kunna lösa ut fastighet från dess delaktighet i allmanningen.

Som villkor för rätt till inlösen skulle enligt utredningsförslaget gälla, att den fastighet, vartill andelen hörde, ej längre var att betrakta såsom jordbruksfastighet. Det var angeläget, att inlösen — denna beteckning användes i utredningsförslaget — icke begärdes förrän det var uppenbart att fastigheten förlorat sin karaktär av jordbruksfastighet.

Möjlighet att påkalla inlösen borde föreligga endast för allmänningsstyrelsen, bl. a. av det skälet att likvida medel måste finnas tillgängliga för ändamålet. Om någon delägare ville få sin andel inlöst borde han därför anmäla detta för allmänningsstyrelsen, som då fick bestämma huruvida frågan skulle tas upp. Om däremot styrelsen själv tog initiativet, borde den i första hand vända sig till fastighetsägaren och höra efter om han var villig att låta inlösen ske. Skulle han sätta sig emot detta, syntes det icke utan särskilda skäl böra komma i fråga att tvinga honom därtill. Skulle någon utan anledning vägra att gå med på inlösen ehuru sådan måste anses befogad, borde dock länsstyrelsen kunna meddela inlösningstillstånd även mot hans vilja.

Det hade övervägts att överlämna åt parterna att genom överenskommelse själva bestämma löseskillingen. För att orättvisor skulle förekommas syntes det dock önskvärt att dess storlek fastställdes i lagen. Det hade funnits lämpligast att lösenbeloppet fick motsvara kapitaliserade värdet av den på fastigheten belöpande årliga utdelningen från allmanningen. Emellertid måste det beaktas, att utdelningens storlek kunde växla från år till år. För att förebygga alltför stor inverkan av dylika fluktuationer borde till grund för kapitaliseringen läggas medeltalet av den utdelning fastigheten erhållit under de tio sist förflutna åren. Vad angick frågan efter vilken räntefot kapitaliseringen skulle ske, ansågs det önskvärt att lösenbeloppet blev tillräckligt höga för att fastighetsägarna skulle uppmuntras att medverka till inlösen. Från denna utgångspunkt borde procentsatsen för kapitaliseringen sättas så låg som möjligt. Å andra sidan hade de kvarstående allmänningsdelägarna intresse av att löseskillingarna fastställdes till låga belopp, vilket förutsatte att utdelningens kapitalvärde beräknades efter en högre procentsats. Efter avvägning mellan dessa båda synpunkter hade i utredningsförslaget upptagits att kapitalisering skulle ske efter 4 procent.

Förslaget att införa en möjlighet till avlösning av andelar i häradsallmänning vann allmän anslutning i remissyttrandena. Beträffande innehållet i remissyttrandena må här i övrigt nämnas, att lantbruksstyrelsen och

lantmäteristyrelsen ifrågasatte, att avlösning skulle kunna ske av andelar som tillhörde rena skogsfastigheter samt att kammarkollegiet anmärkte, att utredningen icke berört frågorna, huruvida hänsyn behövde tagas till innehavare av inteckningar och andra begränsade sakrätter i fastighet, vars andel inlöstes, samt huruvida anteckning om inlösningen borde ske i fastighetsboken. Kollegiet höll för sin del för troligt, att inteckningshavarna icke betraktade en fastighets andel i allmänning som en del av kreditunderlaget och att hänsyn därför ej behövde tas till inteckningshavarna. Anledning saknades då att göra anteckning om inlösningen i fastighetsboken.

Vid remissbehandlingen av utredningsförslaget framställdes emellertid också från flera håll önskemål om *lösningsrätt i fråga om allmänningsskogarna* i Norrland och Dalarna, således ej blott i fråga om häradsallmänninaerna.

Styrelserna för Tärna och Stensele, för Sorsele och för Vilhelmina övre allmänningsskogar förklarade, att det fanns behov av regler om inlösningsrätt också i lagen om allmänningsskogar och motiverade detta bl. a. med att på senare tid ett flertal fastigheter med delaktighet i allmänningsskog förlorat karaktären av jordbruksfastighet. Lantbruksnämnden i Norrbottens län, som likaledes ansåg önskvärt att det fanns möjlighet avlösa andel i allmänningsskog, anförde, att det inom länet fanns talrika exempel på mantalsatta fastigheter som icke användes för jordbruk. Man kunde visserligen gentemot tanken på avlösning anföra att ägare till fastigheter, på vilka ej drevs jordbruk, icke fick någon del i avkastningen av allmänningsskog varide hade andel. Emellertid ägde de ju dock rösträtt på allmänningsstämmorna och kunde därigenom öva inflytande på allmänningens förvaltning och avkastningens användning.

Tre centrala verk, nämligen kammarkollegiet, lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen önskade i och för sig att möjlighet till avlösning skulle införas också för allmänningsskogarnas del. Men de förklarade samtidigt, att frågan därom syntes kunna lösas först efter ytterligare utredning.

Kammarkollegiet åberopade som skäl för denna uppfattning, att man beträffande allmänningsskogarna hade att räkna med att mycket betydande andelar tillhörde bolagsägda skogsfastigheter utan jordbruk. De sociala och ekonomiska motsättningarna mellan stora och små andelsägare syntes också vara större vid allmänningsskogarna än vid häradsallmänninaerna.

Lantbruksstyrelsen anförde.

Såvitt lantbruksstyrelsen kunnat finna har i motiven icke närmare redovisats de skäl, som föranlett utredningen att begränsa förslaget om inlösen av andelar till enbart häradsallmänningar. Vissa omständigheter talar måhända för en dylik avgränsning. Häradsallmänninaerna är ju redovisade som särskilda fastigheter i jord- och fastighetsregistren. Presumtionen är sålunda för att andelar i dessa allmänningar icke berörs av gäld, som är intecknad i de fastigheter, vartill andelarna hör. Tredjemansintresset av en inlösen av andelarna synes därför vara en fråga av mindre betydelse. Vidare torde någon fonderad avkastning i allmänhet icke finnas vid häradsallmänninaerna. Bestämmandet av löseskillingen synes därför i dessa fall utan

alltför stort men för vederbörande kunna ske på det tämligen enkla sätt, som utredningen föreslagit.

Beträffande allmänningsskogarna däremot gäller, att de i flertalet fall icke är redovisade som särskilda fastigheter i jordregistret. Vidare finnes vid dessa skogar ofta en betydande fonderad avkastning. En inlösen av andelar i en allmänningsskog torde därför vara en mera komplicerad fråga än en inlösen av andelar i en häradsallmänning. Emellertid talar så starka jordpolitiska skäl för att inlöseninstitutet utsträcker till att gälla även allmänningsskogarna, att styrelsen anser sig böra närmare ingå på denna fråga. Styrelsen tänker härvid bland annat på Gällivare samhälle med dess speciella förhållanden. Här finnes nämligen ett stort antal bostadstomter, bildade genom ägostyckning, som har kvar del i mantalet för stamfastigheten och följaktligen även andelar i allmänningsskog. Även i Orsa socken finnes en stor mängd fastigheter av dylikt slag, som är andelsberättigade i besparingskog. Innehavarna av dylika fastigheter, d. v. s. icke jordbrukare, har rösträtt i allmänningens angelägenheter, vilket väl knappast kan anses lämpligt med hänsyn till den betydande fonderade avkastning som ofta finnes vid besparings- och allmänningsskogarna och till att denna avkastning också enligt det föreliggande förslaget får användas till förmån även för icke delägare och för en hel del tämligen skilda ändamål.

Lantmäteristyrelsen uttalade följande.

Om inlösenförfarandet skulle gälla även allmänningsskogarna, torde vissa för dem speciella frågor få beaktas. Till dessa hör, huruvida andel i allmänningsskog belastas av inteckning, beviljad i den andelsberättigade fastigheten.

Därest fastighets andel i allmänningsskog skall anses belastad av i fastigheten beviljad inteckning, torde man vid inlösen av dylik andel vara nödsakad reglera inteckningshavares rätt.

Ett annat spörsmål, som också skulle kräva beaktande är skogsmedelsfondernas ställning vid inlösen. I vissa fall kan fondernas avkastning komma även andra än delägarna i allmänningsskogen till godo. Lämpligheten av inlösen torde i sådana fall vara tvivelaktig och under alla förhållanden synes sambandet mellan delaktigheten i allmänningsskogen och i fonden böra beaktas. Särskilda rättigheter, som kunnat härflyta ur delägarskapet (t. ex. naturaförmåner, såsom rätt till elektrisk kraft) torde även få beaktas vid eventuell inlösen av andelar.

Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet uttalade vid lagrådsremissen, att enligt hans mening villkoret för att avlösning av andel i häradsallmänning skulle få ske borde vara att fastigheten ej längre var taxerad såsom jordbruksfastighet. Han ansåg sig nämligen icke kunna förorda att avlösning skulle medgivas även beträffande andelar som tillhörde skogsfastigheter utan jordbruk. Sådana andelar var stundom av betydande storlek och det var därför icke uteslutet att en förlust av andelsrätten skulle kunna leda till en sänkning av fastighetens marknadsvärde med åtföljande försämring av inteckningshavares säkerhet. Departementschefen framhöll vidare, att skogsfastigheter med andel i häradsallmänning ej sällan torde ligga i sambruk med jordbruksegendomar och att i dylika fall andelsrätten kunde utgöra ett värdefullt stöd för jordbruket. Avlösningrätt beträffande skogsfastigheter skulle därför lätt kunna ge upphov till stridigheter och konflikter.

Departementschefen förklarade vidare, att om avlösningsrätten begränsades i enlighet med vad han sålunda förordade, det endast i sällsynta undantagsfall torde kunna bli fråga om avlösning av annat än små andelar med obetydligt värde. Vid sådant förhållande borde hinder ej möta mot att prövningen av avlösningsärenden på sätt utredningen föreslagit förlades till länsstyrelsen och att löseskillingen beräknades enbart på grundval av utdelningen utan hänsyn till fonder och liknande tillgångar. Lösenbeloppet borde bestämmas av länsstyrelsen. Rätt att göra framställning borde tillkomma endast allmänningsstyrelsen. Departementschefen underströk att sådan framställning icke borde göras utan att förhandlingar med andelsägaren ägt rum. Hade denne ej därvid lämnat medgivande till avlösningen, borde länsstyrelsen höra honom i ärendet.

Vad angick frågan om avlösning av andelar i allmänningsskogar uttalade departementschefen, att det i och för sig skulle vara önskvärt att sådan avlösning kunde äga rum, även om behovet av avlösningsbestämmelser icke var lika framträdande i fråga om allmänningsskogarna som beträffande häradsallmänningarna. Såsom kammarkollegiet, lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen framhållit, anförde departementschefen vidare, var det emellertid betydligt svårare att anordna ett avlösningsförfarande vid allmänningsskogarna än vid häradsallmänningarna. Bl. a. var det på grund av de regler som gällde för användningen av allmänningsskogarnas avkastning förenat med stora svårigheter att beräkna värdet av en andel i sådan skog. Departementschefen var därför icke beredd tillstyrka att bestämmelser om avlösningsrätt meddelades också för allmänningsskogarnas del. Skulle detta framdeles visa sig påkallat, borde emellertid frågan upptagas till förnyat överbäggande.

Lagrådet påpekade, att det avlösningsförfarande som föreslogs för häradsallmänningarnas del kunde medföra vissa faror för inteckningshavares säkerhet. Det borde därför ankomma på länsstyrelsen att vid sin handläggning av avlösningsärenden beakta inteckningshavarnas rätt och att i deras intresse företaga en oskadlighetsprövning. Stadgande därom hade ej upptagits i lagtexten. Men med hänsyn till att lagtexten ej hindrade en sådan prövning och till att avlösning blott torde komma i fråga beträffande andelar med bagatellartade värden kunde lagrådet likväl godtaga förslaget. Lagrådet anförde.

Enligt det föreliggande förslaget skall väl ägaren av den fastighet, om vars andelsrätt är fråga, höras över ansökan om avlösning av andelsrätten, men avlösning kan äga rum trots att han bestrider ansökningsen. Löseskillingen skall bestämmas enbart på grundval av utdelningen utan hänsyn till fonder och liknande tillgångar. Uteslutet är alltså icke, att löseskillingen kan komma att understiga det verkliga värdet av andelsrätten och att fastighetsägaren följaktligen kan komma att lida förlust, om avlösningen genomföres. Vidare är att märka, att förslaget icke heller innehåller några bestämmelser, som avser att skydda inteckningshavare mot förlust.

Av vad nu anförts framgår, att fastighetsägarens och inteckningshavarnas rätt icke kan anses vara tillgodosedd på ett betryggande sätt, därest frå-

ga är om avlösning av andelar, som äger mera betydande värde. Enligt lagrådets mening är det därför välbetänkt, att avlösningsrätt beträffande andelar, som tillhör skogsfastigheter, icke medgivits. Departementschefen har framhållit, att det enligt förslaget endast i sällsynta undantagsfall kunde bli fråga om avlösning av annat än andelar av obetydligt värde. Det må emellertid framhållas, att avlösning icke under några förhållanden bör få ske, därest densamma skulle medföra avsevärt förfång för fastighetens ägare eller i 3 § omförmäld innehavare av fastigheten eller inteckningshavare och denne icke lämnat medgivande till avlösningen. Sålunda bör tillstånd ej givas utan fastighetsägarens samtycke, därest löseskillingen skulle komma att med något avsevärt belopp understiga andelens verkliga värde; och även om ägaren lämnat medgivande till avlösning, bör sådan i allt fall icke tillåtas, om det kan antagas, att avlösningen skulle lända inteckningshavare till skada, och denne icke samtyckt till åtgärden. Det bör följaktligen ankomma å länsstyrelsen att, då ansökan om avlösning gjorts, icke blott tillse, att fastigheten äger delaktighet i allmänningen och ej är taxerad som jordbruksfastighet, utan jämväl företaga en sådan oskadlighetsprövning, som nu är sagd. Visserligen vore det ur principiell synpunkt riktigt, att detta åliggande komme till uttryck i lagtexten. Denna kan emellertid ej anses resa något hinder mot att sådan prövning äger rum. Härtill kommer, att med den utformning det remitterade förslaget fått, avlösning praktiskt taget torde komma att avse endast andelar med bagatellartade värden och att man kan utgå från att länsstyrelsen själmant kommer att beakta förhållandet i de, av allt att döma, få undantagsfall, vari anledning därtill föreligger.

Med hänsyn härtill har lagrådet funnit sig kunna godtaga förslaget. Emellertid vill lagrådet understryka, att därest det skulle bliva fråga om att, såsom utredningen föreslagit, tillämpa avlösningsförfarandet även beträffande skogsfastigheter, särskilda lagbestämmelser måste anses erforderliga såsom garanti för att avlösning icke må lända rättsägare till verkligt förfång.

Utredningsmannens förslag

Utredningsmannen har, i enlighet med sina direktiv, i första hand undersökt frågan om avlösning av andel i allmänningsskog som tillkommer ägare av fastighet taxerad såsom annan fastighet än jordbruksfastighet, och framlagt förslag, enligt vilket avlösning av sådan andel skall kunna ske. I andra hand har utredningsmannen undersökt frågan om avlösning, oavsett om fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet, dels av andel, vilken icke kan tillgodogöras av fastighetsägaren emedan fastigheten är belägen i annan socken än allmänningsskogen, dels av andel, vilken tillkommer mindre, inom allmänningssocken belägen fastighet vars ägare är bosatt utom socknen. Utredningsmannen har emellertid ej funnit anledning föreslå bestämmelser om avlösning i dessa fall. Vidare har utredningsmannen berört frågan om avlösning av andel i allmänningsskog, som tillkommer ägare av jordbruksfastighet, i fyra särskilda fall, nämligen 1) då fastigheten utgjort en ringa del av ett hemman och förvärvats enbart i avsikt att förvärvarn skulle få tillgång till fiske eller jakt på allmänningsskogen, 2) i fall då

till följd av skifte vid arvfall hemman uppdelats i ett stort antal små fastigheter, 3) i fall då andel tillhörande kronobygge förenats med kronoparken, sedan åbon dömts förlustig inrymningen, samt 4) i fall då andel varit knuten till fastighet, som utgjorts av en sedermera till kronan indragen ströäng. Enligt utredningsmannens mening bör avlösning ej heller i något av dessa fall komma i fråga.

För att utröna ungefär vilka värden som kan komma att beröras av den föreslagna lagstiftningen om avlösning har utredningsmannen genom lantmäterikontoren i länen, härads skrivarerna och styrelserna för allmänningskogarna skaffat vissa upplysningar om den procentuella del av allmänningskogarna, som tillkommer »annan fastighet». Av dessa upplysningar framgår, att i Kopparbergs län Transtrands sockens besparingsskog är den enda allmänningskogen med dylika andelsberättigade fastigheter. Dessas andelstal är med all sannolikhet mycket små. Enligt ett uttalande av lantbruksstyrelsen skall även i Orsa socken finnas fastigheter, som ej har karaktär av jordbruksfastighet men likväl har andel i besparingsskog. En noggrann och uttömmande redogörelse för förekomsten av dylika fastigheter inom Kopparbergs län skulle enligt utredningsmannens mening med hänsyn till fastighetsförhållandena inom länet kräva tid och kostnader, som ej står i rimlig proportion till nyttan därav. Utredningsmannen har därför ansett sig böra avstå från att lämna en sådan redogörelse. I Hamra kapellags besparingsskog i Gävleborgs län har fastigheter, som ej är taxerade såsom jordbruksfastighet, del efter andelstal vilka tillsammans uppgår till endast 0,12 promille av samtliga andelstal. Motsvarande tal är för Arvidsjaurs sockens allmänningskog 0,9 promille, för Jokkmokks sockens allmänningskog 0,6 promille, för Gällivare sockens allmänningskog 9,9 promille och för Jukkasjärvi allmänningskog 1,1 promille. Beträffande övriga allmänningskogar i Norrland gäller, att alla andelsberättigade fastigheter är taxerade såsom jordbruksfastighet.

Kostnaderna för avlösning av sådana andelar som kan komma i fråga för avlösning torde, konstaterar utredningsmannen, med hänsyn till dessa små tal icke bliva särskilt betungande. Han erinrar i detta sammanhang också om att det till följd av ändringar i jorddelningslagstiftningen i fortsättningen sällan torde komma att inträffa, att en fastighet som nybildas för annat ändamål än jordbruk får del i allmänningskog. Utredningsmannen erinrar vidare om att rättsgrunden för avlösning av andel, som tillkommer »annan fastighet», för häradsallmänningskogarnas vidkommande är att allmänningar i främsta rummet är avsedda att vara den jordbrukande befolkningen till gagn. Samma rättsgrund torde kunna åberopas i fråga om allmänningskogarna.

Det förslag till lagstiftning om avlösning av andel i allmänningskog, som utredningsmannen framlagt omfattar *dels* regler om avlösningen och förfarandet därvid, upptagna i en ny paragraf, 7 a §, och under särskild rubrik, »Om avlösning av rätt till delaktighet i allmänningskog», i lagen om allmänningskogar i Norrland och Dalarna, *dels* viss ändring i

18 § nämnda lag, varigenom i lagen införes beteckningen delägarbåtnad då behållen avkastning användes så att den länder till gagn endast för delägarerna i skogen, och beteckningen sockenbåtnad då den behållna avkastningen användes så att den blir till gagn för befolkningen i dess helhet i den eller de socknar eller delar av socknar, för vilkas jordägare skogen blivit avsatt, *dels* slutligen ett specialstadgande upptaget i lag om ändring i 24 § förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Den av utredningsmannen föreslagna 7 a § i lagen om allmänningssockor är uppdelad i två moment.

7 a § 1 mom. innehåller först ett allmänt stadgande, att om rätt till delaktighet i allmänningsskog är förenad med fastighet som ej är taxerad såsom jordbruksfastighet, så må länsstyrelsen, på framställning av allmänningsstyrelsen och efter hörande av fastighetens ägare eller i 3 § omnämnd innehavare av fastigheten, förordna att rätten till delaktighet skall avlösas mot ersättning i penningar. — Detta stadgande överensstämmer med 8 § första stycket lagen om häradsallmänningar.

Vidare föreskrives, att ersättningens belopp skall fastställas av länsstyrelsen och vara lika med andelens värde vid tiden för avlösningen. Andelsvärdet skall bestämmas till en mot fastighetens andelstal svarande del av det belopp, varmed allmänningsskogens tillgångar överstiger dess skulder, d. v. s. av dess behållna tillgångar. Från behållna tillgångarna skall emellertid först dras ett belopp, som förhåller sig till dessa tillgångars totalsumma som den sammanlagda sockenbåtnaden av allmänningssocken förhåller sig till summan av denna båtnad och den sammanlagda delägarbåtnaden. Vid beräkningen av behållna tillgångarna skall fast egendom upptagas till ett realisationsvärde, som uppskattats med ledning av taxeringsvärdet och den officiella statistiken över förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter.

Den löseskilling, som bestämts enligt dessa regler, skall senast den dag, som länsstyrelsen bestämmer, nedsättas hos länsstyrelsen, vid påföljd att förordnandet om avlösning eljest skall vara förfallet. Då beslut om avlösning vunnit laga kraft och löseskillingen blivit nedsatt hos länsstyrelsen, åligger det länsstyrelsen att ofördröjligen översända meddelande om avlösningen till den som för fastighetsregistret. Genom dennes försorg skall anteckning om avlösningen verkställas i registret.

7 a § 2 mom. reglerar förhållandet mellan den vid avlösning ersättningsberättigade fastighetsägaren och inteckningshavarna i hans fastighet. Där stadgas, att om fastighet, vars andel i allmänningsskog skall avlösas, är besvärad av inteckning för fordran, så skall fastighetens ägare utan hinder av inteckningen äga hos länsstyrelsen utbekomma löseskillingen, förutsatt att han visar, att löseskillingen ej överstiger en tiondel av fastighetens taxeringsvärde. Är löseskillingen däremot större, får den ej utbetalas till fastighetens ägare annat än om han visar, att inteckningshavarna medger det. Visas ej senast vid löseskillingens nedsättande, att sådant medgivande lämnats, skall länsstyrelsen så snart ske kan utsätta sammanträde för förhand-

ling om rättsägares anspråk och löseskillingens fördelning. Länsstyrelsen skall pröva fråga om in-teckningshavares rätt till betalning utom i fall då in-teckningshavaren givit tillkänna, att han ej önskar betalning.

Kallelse till sammanträde skall genom länsstyrelsens försorg minst fjorton dagar förut sändas med posten till fastighetens ägare och till kända innehavare av sådan fordran som avses i lagrummet. Därjämte skall den införas i Post- och Inrikes tidningar samt i tidning inom orten. I övrigt skall i avseende på fördelningen vad i utsökningslagen stadgas om fördelning av köpeskillning för utmätningssvis såld fast egendom äga motsvarande tillämpning. Har vid fördelning, som länsstyrelsen verkställt, betalning utfallit på in-tecknings huvudstol, skall in-teckningen till den del den guldits vara utan verkan. Därom skall länsstyrelsen, sedan fördelningen blivit godkänd och vunnit laga kraft, ofördröjligen göra anmälan hos inskrivningsdomaren. Länsstyrelsen skall tillika insända fördelningslängden till inskrivningsdomaren. När anmälan inkommit, skall anteckning om förhållandet införas i fastighets- eller in-teckningsboken.

Bestämmelserna om in-teckningshavare skall, enligt vad som till sist stadgas i detta moment, också gälla den som för ogulden köpeskillning äger fordran med förmånsrätt som avses i 11 kap. 2 § jordabalken.

18 § lagen om allmänningssskogar skall i den föreslagna nya lydelsen ändras allenast såtillvida, att beteckningarna »delägarbåtnad» och »sockenbåtnad» införas i paragraftexten.

24 § 3 mom. *in-teckningsförrordningen* innehåller i sin nuvarande lydelse en hänvisning till vad som särskilt stadgas beträffande in-teckning som utgått ur brandskadeersättning. Lagrummet har i utredningsmannens förslag kompletterats så, att hänvisningen till särskilda stadganden skall komma att avse också specialreglerna om avlösning av allmänningssskog och sådan avlösning inverkan i vissa fall på in-teckning.

I sin motivering till förslaget om avlösning gör utredningsmannen först det allmänna uttalandet, att behovet av bestämmelser, varigenom möjlighet beredes att avlösa andel i allmänningssskog, framgår såväl av förarbetena till 1952 års lagstiftning som av muntliga uttalanden inför utredningen, gjorda av representanter för allmänningssskog i Norrland. Mot denna åsikt står visserligen uppfattningen hos företrädare för allmänningssskog i Dalarna. Inställningen hos dessa torde emellertid icke behöva anses tala emot att införa regler som är enhetliga för alla allmänningssskog, eftersom enligt förslaget frågan om avlösning skall prövas endast efter framställning av allmänningsstyrelsen. Det blir alltså beroende på allmänningsstyrelserna själva om och i vad mån de föreslagna reglerna om avlösning kommer att tillämpas i praktiken.

Beträffande rätten att påkalla avlösning och frågan om beslutande instans i avlösningssärenden uttalar utredningsmannen vidare, att om ägare av »annan fastighet» vill få sin andel avlöst, så bör han anmäla detta för allmänningsstyrelsen, vilken enligt vad nyss sagts ensam

är behörig att göra framställning om avlösning. Styrelsen har sedan att bestämma huruvida frågan skall tas upp. Avlösning skall icke i något fall kunna äga rum, om allmänningsstyrelsen av ett eller annat skäl, t. ex. bristande tillgång på likvida medel, finner den ej vara lämplig. I första hand bör avlösning komma till stånd genom frivillig överenskommelse mellan allmänningsstyrelsen och den person, vars andel skall lösas. Skulle delägare icke vara villig att låta sin andel avlösas, bör tvångsavlösning icke utan särskilda skäl tillgripas. Liksom i fråga om häradsallmänningar skall det ankomma på länsstyrelsen i det län där den andelsberättigade fastigheten är belägen att ta upp ärende om avlösning och att besluta däri.

Vad angår värderingen av andel som skall avlösas framhåller utredningsmannen först att denna skall syfta till att få fram ett belopp, som motsvarar andelens värde vid tiden för avlösningen. För häradsallmänningarnas del skall löseskillingen bestämmas till två och en halv gånger sammanlagda värdet av den på fastighetens delaktighetstal belöpande utdelningen från allmanningen för de senast förflutna tio åren. Man skall med andra ord kapitalisera den på fastighetens delaktighetstal belöpande utdelningen efter en räntefot av 4 procent. Men denna metod torde vara utesluten i fråga om allmanningsskogarna. Ofta lämnas nämligen ingen utdelning från allmanningsskogarna utan den behållna avkastningen användes på annat sätt till delägarnas eller socknens båtnad.

Enligt utredningsmannens mening är man därför nödsakad att i stället utgå från en uppskattning av allmanningsskogens behållna kapitaltillgångar vid tiden för avlösningen. Man har därvid att beräkna *dels* värdet av själva allmanningsskogen, inberäknat rätten till jakt, fiske, vattenfall, mineraltillgångar o. s. v., *dels* värdet av fonderna och övriga tillgångar såsom ofonderade penningmedel, maskiner m. m. Vid uppskattningen bör allmanningsskogen upptagas till ett beräknat realisationsvärde. Den omständigheten att realisation av allmanningen ej kan komma i fråga på grund av att lagen innehåller ett principiellt förbud däremot har ingen betydelse i detta sammanhang. Realisationsvärdet bör beräknas med ledning av *dels* senaste fastighetstaxering av allmanningen med därtill hörande införlivade eller ej införlivade områden, *dels* den officiella statistiken rörande förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter. Till det sålunda erhållna realisationsvärdet på fastigheten eller fastigheterna bör läggas det vid tiden för avlösningen befintliga fondkapitalet samt värdet av övriga vid samma tid befintliga tillgångar. Sedan totalsumman av tillgångarna sammanräknats, delas denna summa i två delar efter förhållandet mellan den del av allmanningsskogens behållna avkastning vilken användes till delägarbåtnad och den del av avkastningen som användes till sockenbåtnad. Löseskillingen beräknas sedan, efter fastighetens andelstal, till viss kvotdel i den del av tillgångarna som svarar mot delägarbåtnaden. Grunden för denna uppdelning är att sockenbåtnaden utgår oavsett delaktighet i allmanningen.

En förutsättning för att den föreslagna beräkningsmetoden skall kunna

användas är uppenbarligen att räkenskaperna för allmänningsskog föres på sådant sätt, att därav kan utläsas vad av allmänningsskogens avkastning som går till delägarbåtnad och vad som går till sockenbåtnad. Vid uppdelningen av de samlade behållna tillgångarna efter förhållandet mellan delägarbåtnad och sockenbåtnad kan man, allt efter det krav på noggrannhet som ställes, räkna med båtnadsbeloppen under ett eller under flera år. Det torde kunna överlämnas till länsstyrelsen att utan särskild föreskrift därom i lagen bedöma huruvida tillräcklig omsorg iakttagits vid beräkningarna.

Beträffande stadgandet att *taxeringsvärdet* skall läggas till grund för uppskattningen av allmänningsskogens värde anför utredningsmannen vidare, att allmäningsstyrelsen redan genom att den har rätt att överklaga taxeringen kan förebygga att löseskillingen vid en framtida avlösning bestämmes till ett alltför högt belopp. Därtill kommer den ytterligare garanti mot rättsförlust, som ligger i att både allmäningsstyrelsen och fastighetsägaren kan överklaga själva förordnandet om avlösning.

Beträffande den andra i värderingsmetoden ingående faktorn, d. v. s. den officiella statistiken över förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter, anför utredningsmannen bl. a. följande.

Statistiken avser prisförhållandena inom den normala fastighetsmarknaden, d. v. s. vad kommunalskattelagen kallar fastigheternas allmänna saluvärde eller, synonymt därmed, deras värde enligt ortens pris. Med hänsyn härtill har i statistiken naturligen ej medräknats andra köp än sådana, som kunna anses representera den normala fastighetsmarknaden. Först och främst har endast köp vid frivillig försäljning medtagits; förvärv på exekutiv auktion eller konkursauktion, genom inlösen enligt ensittarlagen, expropriation eller annat exstinktivt fång har sålunda utelämnats. Vidare har vissa kategorier av köp vid frivillig försäljning förbigåtts därför att de lika litet som de exstinktiva fången kan anses representera den normala fastighetsmarknaden. Hit hör bland annat s. k. slätköp.

De i statistiken medtagna köpen har i olika tabeller fördelats i grupper efter skilda synpunkter. Gemensamt för samtliga tabeller är, att för varje sådan grupp vid sidan av varandra ställts uppgifter om antalet i gruppen ingående köp, summan av köpeskillingarna och summan av taxeringsvärdena för de köpta fastigheterna samt skillnaden mellan dessa båda summor, d. v. s. överpris eller underpris, i procent av gruppens sammanlagda taxeringsvärde. För varje särskilt län redovisas över- och underprisprocent för fastigheterna fördelade i grupper.

Utredningsmannen har även varit inne på tanken att allmäningsstyrelsen och delägaren skall ha rätt att träffa *överenskommelse om löseskillingens storlek* utan att vara beroende av lagfästa värderingsregler. En sådan ordning kunde ha visst fog för sig bl. a. därför att avlösningen såsom sådan ju ansetts i regel böra bero på överenskommelse parterna emellan. Utredningsmannen avvisar emellertid tanken på att parterna skulle äga bestämma fritt över löseskillingens storlek. Han framhåller, att en sådan ordning ej godtogs för häradsallmanningarnas del, därför att den kunde leda till orättvisa resultat. Av samma skäl bör den avvisas också för allmänningsskogarna.

Såsom motivering för de utförliga regler till skydd för inteckningshavarans rätt som utredningsmannen föreslår, anför han först allmänt, att även om det måhända i regel förhåller sig så, att inteckningshavare icke torde räkna med den intecknade fastighetens andel i allmänningsskog såsom del av kreditunderlaget, måste dock beaktas att andelens förekomst kan öka fastighetens marknadsvärde. Där så är fallet, måste naturligen vid bortfall av andelen den andelsberättigade fastighetens marknadsvärde i motsvarande grad minskas. Därmed minskas också, såvitt ej särskilda anordningar vidtages, säkerheten för inteckningshavare. Utredningsmannen har utarbetat de föreslagna reglerna efter förebild av stadgandena i lagen den 8 april 1927 om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal.

Utredningsmannen påpekar, att även andra rättsinnehavare än inteckningshavare, t. ex. nyttjanderättshavare, kan tänkas lida men av att fastighets andel i allmänningsskog avlöses. Har fastighet upplåtits för att en nyttjanderättshavare skall få rätt att fiska i vatten, tillhörande allmänningssskogen, kommer det att innebära ett avbräck för nyttjanderättshavaren att fiskerätten förfaller genom avlösningen. Utredningsmannen har beaktat att sådana fall kan uppkomma men har ansett, att nya lagbestämmelser för att reglera därav följande konflikter mellan fastighetsägare och rättsinnehavare inte behövdes. Lagstiftningen om nyttjanderätt till fast egendom och allmänna avtalsrättsliga regler torde enligt utredningsmannens mening vara tillfyllest.

Förfarandet i ärenden angående avlösning av andel i allmänningsskog regleras enligt utredningsmannens förslag i övrigt huvudsakligen på samma sätt som motsvarande förfarande enligt lagen om häradsallmänningar.

Beträffande sin avvisande inställning till tanken på avlösning av andel vilken icke kan tillgodogöras av fastighetsägaren på den grund att fastigheten är belägen i annan socken än allmänningssskogen, har utredningsmannen först redogjort för den motion — II:407 vid 1952 års riksdag — som låg till grund för riksdagens hemställan om undersökning därav.

I motionen hemställdes, att i fråga om allmänningsskogar i Dalarna avlösning av delaktighet skulle kunna medgivas av länsstyrelsen också i sådana fall, då delägaren bevisligen icke kunde tillgodogöra sig någon nytta av allmänningssskogens avkastning. Det borde enligt motionären i dylika fall ankomma på delägaren att göra framställning om avlösning. Länsstyrelsen skulle alltså pröva dels om delägaren ej haft någon nytta av allmännings, dels också frågan om hur stor löseskillingen skulle vara. Som exempel på fall då sådan avlösning borde ske har motionären anført, att en viss allmänningsskog bildats av bl. a. mark som vid storskiftet tilldelats fäbodrar med slätterängar och mindre odlingar, tillhörande personer utom den socken i vilken allmännings var belägen. Avkastningen av allmännings användes för olika ändamål uteslutande i den socknen och någon utdelning i penningar förekom icke till delägarna.

Utredningsmannen uttalar, att han, efter att vid sammanträde med representanter för allmänningssskogar i Kopparbergs och Gävleborgs län ha hört motionären personligen uttala sig i frågan, kommit till den uppfattningen, att motionen icke gällde i allmänning delaktiga, utsocknes belägna fastigheter utan vissa mindre, inom allmänningssocknen belägna, obebodda fastigheter med del i allmänningen, vilkas ägare var bosatta utom socknen. Därför har utredningsmannen undersökt *dels* det av motionären avsedda spörsmålet, *dels* den i utredningsdirektiven angivna frågan huruvida avlösning borde kunna ske av sådan andel i allmänningsskog, vilken icke kunde tillgodogöras av fastighetsägare, emedan fastigheten var belägen i annan socken än allmänningssocknen.

Båda dessa frågor har av utredningsmannen behandlats med utgångspunkt från uppspaltningen av den båtnad, som allmänningsskog ger, i delägarbåtnad och sockenbåtnad.

Vad sockenbåtnaden beträffar erinrar utredningsmannen om att sådan båtnad åtnjutes av dem som bor i viss socken alldeles oberoende av om de är delägare i allmänningsskog. Om delägare icke får andel i sockenbåtnad på grund av att han bor i annan socken, så är detta enligt utredningsmannen en omständighet till vilken hänsyn ej torde behöva tagas i det förevarande sammanhanget.

Vad angår delägarbåtnaden, framhåller utredningsmannen, att allmänningsskog enligt 2 § i 1952 års lag tillhör ägarna av de fastigheter för vilka skogen vid storskifte eller avvittring blivit avsatt eller med vilka, enligt vad vid jorddelning bestämts, är förenad rätt till delaktighet i skogen. Denna regel gäller oavsett var fastighetsägarna är bosatta och oavsett inom vilken socken fastigheterna är belägna. Om gränsdragningen mellan socknar ändras, kan detta icke medföra, att fastighet uteslutes från delaktighet i allmänningsskog, utan ägaren behåller sin rätt att efter sitt andelstal njuta delägarbåtnad.

Det kan emellertid tänkas, fortsätter utredningsmannen, att behållen avkastning av allmänningsskog fullt rättsenligt bestämmas att utgå såsom delägarbåtnad i sådan form — t. ex. byggnadsbidrag — att vissa fastigheter med del i allmänningssocknen på grund av sin beskaffenhet icke får någon nytta därav. Så kan ske utan att dessa fastigheters ägare genom kontant utdelning eller på annat sätt kompenseras. En sådan disposition kan givetvis väcka missnöje hos de eftersatta. Det vore emellertid icke riktigt att som korrektiv däremot stadga skyldighet för allmänningsskogs styrelse att avlösa missgynnad delägares andel. Sedan allmänningsskogarnas tillkomst har ingenting inträffat som kan rättfärdiga ett så långt gående ingrepp i bestående rättsförhållanden. I den mån ojämnheter vid fördelning av behållen avkastning förekommer, torde de enligt utredningsmannens mening bäst kunna förebyggas genom ändring i föreskrifterna om avkastningens användning. Detta spörsmål faller utanför utredningsuppdraget. Därför framlägges ej något förslag till sådan ändring.

Remissyttrandena

Det övertvägande antalet remissinstanser synes gilla tanken att andel i allmänningsskog skall kunna avlösas och de flesta har i princip godtagit utredningsförslaget eller lämnat det utan erinran. Emellertid har även vissa anmärkningar framställts. Dessa riktar sig huvudsakligen mot värderingsmetoden.

Av gjorda uttalanden med mera allmän innebörd må här några återges. *Domänstyrelsen* uttalar, att det synes angeläget att åt allmänningsskog beredes möjlighet att avlösa sådan andel, som icke längre tjänar det med allmänningsskogen avsedda syftet. Andra remissinstanser är mera förbehållsamma i sina omdömen om behovet av lagstiftningen. *Lantmäteristyrelsen* anför således, att den i princip biträder förslaget, även om behovet av avlösning icke är lika påtagligt när det gäller allmänningsskogar i Norrland och Dalarna som när det gäller häradsallmänningar. *Lantbruksstyrelsen* förklarar, att det icke föreligger något intresse av betydelse ur jordpolitisk synpunkt av den ifrågasatta lagändringen och att den föreslagna avlösningsrätten torde få praktisk betydelse väsentligen genom att den kan medföra förenkling av arbetet med allmänningsskogarnas administration. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* samt *skogsvårdsstyrelsen* och *lantbruksnämnden i detta län* framhåller, att förslaget saknar betydelse för Västerbottens län, emedan alla fastigheter i länet med andel i allmänningsskog är taxerade såsom jordbruksfastighet och förslaget medger avlösning endast i fråga om fastighet som är taxerad såsom annan fastighet.

Flera remissinstanser i Kopparbergs län har, utan att göra någon erinran mot utredningsmannens förslag i och för sig, avstyrkt förslaget för detta läns del. Till de avstyrkande hör *länsstyrelsen i Kopparbergs län*. Länsstyrelsen anför i sitt remissyttrande, att lagstiftningen ej är av behovet påkallad för länets del. Antalet fastigheter med annan karaktär än jordbruksfastighet, som har andel i allmänning, är visserligen ringa och länet skulle därför ej ha någon direkt olägenhet av lagstiftningen. Men avlösningsförfarandet lämpar sig ej i de fall då andel tillkommer fastighet som utbrutits vid sämjedelning. Eftersom sämjedelning ofta förekommer i Dalarna och eftersom vidare delägarna i länets allmänningsskogar icke uttalat sig till förmån för lagstiftningen, bör den ej genomföras för länet. *Överlantmätaren i Kopparbergs län*, *lantbruksnämnden i samma län* samt *nio allmänningsstyrelser för skogar i Dalarna* har uttalat sig på liknande sätt. Övriga remissinstanser i Kopparbergs län, nämligen *skogsvårdsstyrelsen* och *tre allmänningsstyrelser* har — utan att göra något förbehåll om undantag för detta län — lämnat förslaget utan erinran. Frågan om avlösning av sämjelotter har tagits upp även av *lantmäteristyrelsen*, som därutinnan anför.

I vissa undantagsfall synes frågan om avlösning böra få anstå även när det gäller icke jordbruksfastigheter. Detta gäller främst i fråga om sämjedelningslotter, vilka huvudsakligen utnyttjas såsom bostadsfastigheter och taxerats såsom sådana. Det skattetal och därmed den andel i allmänningsskogen, som tillkommer sådan sämjedelningslott, återföres stundom till en jordbruksfastighet i samband med att sämjedelningen bringas att upphöra. Detta kan t. ex. tänkas ske genom återköp, eventuellt kombinerat med återförsäljning och avstyckning av ett bestämt område på marken. En mellankommande avlösning skulle i ett sådant fall lätt medföra framtida oklarhet i fråga om delaktigheten i allmänningsskogen utan att några bestående fördelar av förvaltningsmässig eller jordpolitisk art vinnes.

Det bör framhållas, att det ifrågasatta anståndet med avlösning då det gäller sämjelotter icke bör tolkas så att sådana fastigheter i princip skall undandragas avlösningsmöjligheten utan blott så att frågan om avlösning uppskjutes till dess sämjedelningen ersatts med en legal fastighetsbildning. Frågan torde emellertid i stort sett äga praktisk betydelse endast i fråga om Kopparbergs län.

Kammarkollegiet samt *skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län* och *lantbruksnämnden i samma län* har betonat vikten av att avlösning kommer till stånd efter frivillig överenskommelse mellan allmänningssstyrelsen och fastighetsägaren, varjämte de uttalat, att tvångsavlösning ej bör tillgripas utan särskilda skäl.

Vissa remissinstanser har i fråga om omfattningen av rätten till avlösning velat gå längre än utredningsmannen föreslagit. Sålunda har *lantbruksstyrelsen* förklarat, att det ur jordpolitisk synpunkt skulle vara av intresse att få utrett i vad mån avlösning kan ske av andel, tillkommande fastighet som icke nyttjas för jordbruk i egentlig mening, oberoende av om fastigheten är taxerad såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet. Styrelsen anför vidare därom.

Styrelsen tänker bland annat på det fall att större allmänningsandelar hör till skogscomplex, som skilts från åkerjorden och kommit i icke jordbrukares ägo. Emellertid må här påpekas att avlösen av sådana andelar i praktiken blir av betydelse såsom stöd åt jordbruket endast om den behållna avkastningen eller någon del därav disponeras såsom utdelning åt andelsägarna i förhållande till andelstalen. I den mån den behållna avkastningen disponeras såsom s. k. sockenbåtnad eller delägarbåtnad i form av bidrag till investeringar i jordbruk etc. är ett visst inslag av icke jordbrukareandelar av någon betydelse endast om det förekommer i sådan omfattning att andra andelsägare än jordbrukarna kan få reellt inflytande vid beslut om allmänningens angelägenheter.

En utredning rörande en dylik utvidgad avlösningsrätt torde väl även kunna föra in på jordpolitiska principfrågor av betydande räckvidd. Det synes bl. a. sannolikt att det ur jordpolitisk synpunkt kan vara lämpligare att överföra andelar från sådana ägarekategorier, som nyss nämnts, till jordbruksfastigheter, som innehas och brukas av jordbrukare. Detta är spörsmål, som torde komma att övervägas vid andra pågående utredningar.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser, att utvägar bör sökas att i Västerbottens län möjliggöra avlösning av andel i allmänningsskog även i vissa fall då den fastighet, som har andel i skogen, är taxerad som jordbruksfas-

tighet. Länsstyrelsen förordar, att detta spörsmål göres till föremål för ytterligare utredning. Behov föreligger enligt länsstyrelsens mening av möjlighet att avlösa andel i allmänning som är knuten till fastighet, vilken icke drives som jordbruk eller på vilken bosättning ej förekommer, särskilt då ägaren brukar fastigheten endast för fiske och jakt och för att få jaga och fiska på allmänningsskog. I åtskilliga fall har fastigheter uppdelats i mycket små lotter, som har delaktighet i allmänningsskog. Detta har försvårat skogens förvaltning. Som exempel nämnes, att en fastighet om 1/128 mantal uppdelats på 36 ägare. Även *överlantmätaren i Västerbottens län, lantbruksnämnden i länet samt styrelsen för Arjeplogs allmänningsskog, styrelsen för nybyggarnas i Gällivare socken särskilda allmänningsskog, Tärna-Stensele allmänning* har uttalat sig för en mera omfattande avlösningsrätt, därvid sistnämnda styrelse särskilt framhållit önskvärdheten av att andelar tillkommande skogsfastigheter skall kunna avlösas. *Länsstyrelsen, överlantmätaren och lantbruksnämnden i Västerbottens län* har, samtidigt som de velat utvidga avlösningsrätten, liksom lantbruksstyrelsen ifrågasatt, huruvida icke avlösta andelar i allmänningsskog lämpligen skulle kunna tilläggas annan fastighet än den utlösta, så att de kom jordbruket i orten till del, eller möjligen tilldelas kommunen såsom företrädare för ortsintresset.

Lantbruksnämnden i Gävleborgs län och skogsvårdsstyrelsen i samma län framhåller, att det många gånger bl. a. ur rationaliseringssynpunkt kan vara av värde, att de minsta jordbruksfastigheternas andelar blir avlösta. Myndigheterna ifrågasätter att fastigheter med jordbruksareal om mindre än 5 hektar skall omfattas av lagstiftningen.

Om sålunda vissa remissinstanser gjort sig till förespråkare för en utvidgad lösningsrätt, så har andra direkt uttalat sig för att lösningsrätten skall hållas inom de föreslagna gränserna. *Kammarkollegiet* yttrar, att fastän skäl kan anföras för en utvidgad avlösningsrätt, så bör avlösningsinstitutet likväl begränsas till att avse endast andelar, tillkommande fastigheter, vilka är taxerade såsom annan fastighet och ej som jordbruksfastigheter. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* uttalar, att den finner den begränsning i avlösningsinstitutet utredningen föreslagit riktig. *Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län* kan icke förorda en utvidgad avlösningsrätt och *skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län* anser, att avlösningsförfarandet åtminstone tills vidare bör begränsas så som skett i det föreliggande förslaget. *Skogsstyrelsen*, som är av samma mening, framhåller särskilt att avlösnings icke bör tillåtas av andelar tillkommande rena skogsfastigheter. Styrelsen anför.

Av betänkandet framgår, att från flera håll framställtts önskemål att avlösningsrätt i vissa fall skulle medgivas, även om den fastighet andelen tillhör är taxerad såsom jordbruksfastighet. Därvidlag har tidigare det största intresset ägnats avlösnings av andelar, tillhörande rena skogsfastigheter. Denna fråga har på grund av utredningsdirektivens avfattning icke närmare berörts i betänkandet. Med anledning härav vill skogsstyrelsen framhålla, att enligt styrelsens mening avlösnings icke bör tillåtas i dylika fall. Den omständigheten, att en skogsfastighet utan jordbruk äger andel

i allmänningsskog, kan nämligen ur skoglig synpunkt vara till fördel, t. ex. på så sätt att ägaren kan från allmänningsskogen få bidrag till skogsvårdande åtgärder. Skogsstyrelsen delar också utredningens uppfattning att regler om avlösning icke bör meddelas för de fall, då någon förvärvat en obetydlig men som jordbruksfastighet taxerad fastighet enbart för att få rätt till jakt och fiske på allmänningsskogen eller då ett hemman till följd av upprepade arvskiften styckats i smådelar. Samma slags olägenheter, som visat sig följa av dylika förvärv, kan ju lika väl uppkomma genom att jaktintresserade, respektive arvingar erhåller ideella andelar i en större fastighet, och att tillgripa avlösning i sistnämnda fall torde väl få anses uteslutet. I fråga om andelar, som tillhör indragna krononybyggen eller ströängar eller indirekt är knutna till utsocknes belägna fastigheter, kan skogsstyrelsen likaledes ansluta sig till vad utredningen anför.

Vad beträffar värderingsmetoden har utredningsförslaget såsom redan antytts rönt åtskillig kritik. Några remissinstanser har gjort allmänna uttalanden om att den föreslagna värderingsmetoden synes invecklad och svår att tillämpa. Vissa förslag om andra metoder för värdering har framställts. Till dessa torde jag få återkomma efter det jag återgivit detaljkritiken. Denna riktas särskilt *dels* mot att den officiella statistiken rörande förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter skall inverka på uppskattningen av värdet på allmänningsskogens behållna tillgångar, *dels* mot den roll vid uppskattningen av andelsvärdena, som utredningen tillagt uppdelningen av allmänningsskogs avkastning efter dess användning till sockenbåtнад eller delägarbåtнад.

I fråga om sättet för uppskattning av allmänningsskogs värde har *kammarkollegiet, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län, lantbruksnämnden i Norrbottens län, lantbruksnämnden i Västerbottens län, skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län och styrelsen för Pajala, Junosuando och Tärendö socknars allmänningsskog* framställt erinringar mot tanken på att vid uppskattningen bygga på den officiella statistiken över förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter. Man har bl. a. framhållit, att försäljningarna inom den grupp av fastigheter dit allmänningsskogarna hänföres är alldeles för fåtaliga för att det statistiska materialet skall bli representativt. Sålunda anför *länsstyrelsen i Norrbottens län och lantbruksnämnden i samma län* i gemensamt yttrande.

Utredningen har föreslagit, att vid beräkningen av de behållna tillgångarna hos allmänningsskogen fastigheter skall upptagas till ett värde, som uppskattas med ledning av taxeringsvärdet och den officiella statistiken över förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter. Detta innebär att taxeringsvärdet skall multipliceras med den köpekillingskoefficient, som kan hämtas ur statistiken. Man bör då begagna den koefficient som gäller för respektive län och den bör hämtas ur den statistikgrupp, som avser fastigheter där summan av skogsmarksvärde och skogsvärde utgör över 90 procent av hela taxeringsvärdet. Endast fastigheter i denna grupp kan anses jämförbara med allmänningsskogarna. Länsstyrelsen och lantbruksnämnden har tillgång till statistiken för tiden 1/1 1945—30/6 1951. Därav framgår att i Norrbottens län icke varit ett enda

fall, som under nämnda period kommit in i den här aktuella statistikgruppen. I hela landet har det varit 73 och i de aktuella länen tillsammans 27 fall under perioden. Enligt länsstyrelsens och lantbruksnämndens mening är denna statistik av alldeles för ringa omfattning för att kunna läggas till grund för en något så när tillförlitlig uppräknings av allmänningskogarnas taxeringsvärden. Länsstyrelsen och lantbruksnämnden anser att någon hänsyn till statistiken icke bör tagas.

Lantbruksnämnden i Västerbottens län och kammarkollegiet har, liksom de nyss angivna två remissinstanserna, till belysande av statistikmetodens bristfällighet lämnat vissa sifferuppgifter. Kammarkollegiet anser, att om utredningsmannens metod att bestämma avlösningsbeloppet efter fastighetens andel i allmänningskogens tillgångar skall godtagas, så bör själva skogen vid uppskattningen av tillgångarna upptagas enligt sitt taxeringsvärde och ej till ett beräknat saluvärde. Även *styrelsen för Pajala, Junosuando och Tärendö socknars allmänningskog* vill att taxeringsvärdet — eventuellt efter korrektion med ett i lagen angivet *fast* relationstal — i stället för realisationsvärdet skall läggas till grund för uppskattningen av allmänningskogens värde. *Lantmäteristyrelsen* vill ej förorda en värderingsmetod som är alltför bunden av lagregler och ifrågasätter om ej lagtexten bör begränsas till att ange att allmänningskogen bör upptagas till ett uppskattat marknadsvärde. *Överlantmätaren i Gävleborgs län*, som i och för sig ej har något att erinra mot det föreslagna sättet att uppskatta allmänningskogens värde, förklarar, att det vill synas som om andel kan ha så ringa värde att värderings- och andra inlösningskostnader kan komma att överstiga andelens värde. Fördenskull bör enligt överlantmätarens mening finnas dispositiva bestämmelser om ett enklare förfaringsätt. Han föreslår för sådana fall en skönsmässig värdering jämte möjlighet att helt utesluta ersättning för oväsentliga andelar. *Domänstyrelsen* har å andra sidan den uppfattningen, att den föreslagna metoden kan accepteras, försåvitt det rör sig om fall av obetydliga andelar och lösenbelopp, då noggrannheten i en värdeuppskattning av hela allmänningskogen ej behöver sättas särskilt högt. Men det kan bli tal om att inlösa också större andelar. För sådana fall bör det enligt styrelsen finnas möjlighet för länsstyrelsen att förordna om avlösning av rätt till delaktighet i allmänningskog på grundval av lösenbelopp, som bestämts efter företagen särskild värdering av de i allmänningskogen ingående fastigheterna.

Uppdelningen av avkastningen från allmänningskog efter sockenbåtnad och delägarbåtnad och denna uppdelnings inverkan på värderingen av andel i allmänningskogen har huvudsakligen föranlett den erinran, att gränsen mellan delägarbåtnad och sockenbåtnad stundom kan vara rätt obestämd och att det ej är säkert att allmänningskogarnas räkenskaper ger ledning för gränsdragningen. Uttalanden av denna innebörd har gjorts av *kammarkollegiet*, *skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län* och *länsstyrelsen i Gävleborgs län*. Sistnämnda myndighet anför.

Länsstyrelsen har i princip icke något att invända mot utredningsmannens beräkningssätt. Men länsstyrelsen förmenar, att det i praktiken kan komma att visa sig mycket besvärligt att tillämpa. Den av utredningen angivna förutsättningen, att räknenskaperna skall föras på sådant sätt att därav framgår vad av allmänningsskogens avkastning belöper på »delägarbåtnad» respektive »sockenbåtnad», brister kanske redan av den anledningen, att åtskilliga utgifter, till exempel för väganläggningar, elektrifieringar, fiskevård m. m., kan tillgodose båda ändamålen utan att någon rationell fördelningsgrund låter sig konstrueras.

Mot metoden med uppdelning av kapitaltillgångarna efter förhållandet mellan sockenbåtnad och delägarbåtnad har också erinrats, att allmänningsskog kan ha tillgångar som avsatts för bestämd användning och att en uppdelning av dessa efter den angivna grunden kan te sig orättvis. Denna synpunkt har anförts av *lantmäteristyrelsen*, *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *styrelsen för nybyggarnas i Gällivare socken särskilda allmänningsskog* och *skogsstyrelsen*. Skogsstyrelsen utvecklar synpunkten på följande sätt.

Därest det vid en allmänningsskog finnes en fond, som inrättats uteslutande för att främja allmänt kommunala ändamål, synes andelsägaren näppligen ha något befogat anspråk på att löseskillingen skall omfatta någon del av denna fond. Riktigast synes vara, att alla fonder, som enbart avser sockenbåtnad, redan från början avföres ur tillgångsberäkningen. På motsvarande sätt synes man lämpligen böra förfara, om det beträffande en fond med blandat ändamål skulle finnas sådana föreskrifter rörande användningen av fonden eller dess avkastning, som tydligt visar att en viss matematiskt bestämbar del av fonden är att anse såsom anslagen till åstadkommande av sockenbåtnad. Denna del bör då jämföras med en särskild fond för sådan båtnad. Å andra sidan bör fonder (och delfonder), som uteslutande får användas för delägarbåtnad, ej heller bli föremål för någon uppdelning utan till hela sitt belopp ingå i underlaget för andelsvärdet. Till uppdelning kommer därefter att återstå »blandade» fonder, för vilkas användning närmare föreskrifter saknas, medel som fonderats utan angivande av ändamål samt, framför allt, själva allmänningsskogen med tillbehör.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län och *skogsstyrelsen* har mot förslaget om uppdelning efter sockenbåtnad och delägarbåtnad ytterligare framhållit, att förslaget icke upptager något stadgande om de tidsperioder, som skall iakttagas när man bestämmer de olika slagen av båtnad. Skogsstyrelsen anser, att bestämd tidrymd, ej understigande tio år, bör fastställas. Styrelsen anför i denna del bl. a.

Utredningen har föreslagit att uppdelningen skall ske med utgångspunkt från de belopp, som årligen använts eller fonderats för delägarbåtnad respektive sockenbåtnad. I anslutning därtill har utredningen anförts, att man alltefter det krav på noggrannhet, som ställdes, kunde räkna med båtnadsbeloppen under ett eller flera år, samt att det syntes kunna överlämnas åt länsstyrelsen att bedöma huruvida tillräcklig omsorg iakttagits vid beräkningarna. Härav vill det synas som om utredningen tänkt sig att parterna skulle från fall till fall komma överens om, med vilken tidrymd man skall räkna, och att länsstyrelsen blott skulle ha att kontrollera att denna överenskommelse ej medförde ett orättvist resultat. En sådan ordning förefaller dock mindre lämplig. Beräkningarna kan nämligen utfalla i hög grad olika,

om man ej tillser att de blir grundade på material från en relativt lång period. I den mån uppdelningen av tillgångarna efter delägarbåtnad och sockenbåtnad skall ske på grundval av en jämförelse med den årliga medelsdispositionen, torde det därför vara nödvändigt att i lagen klart ange, till vilken tidrymd jämförelsen skall hänföra sig. Ur skilda synpunkter vill det därvid synas som om kortare tidsperiod än den, som anges i lagen om häradsallmänningar, d. v. s. de senast förflutna 10 åren, icke bör väljas.

Såsom tidigare antytts har förslag framställts om andra värderingsmetoder. *Kammarkollegiet*, som understrukit att det bör eftersträvas att avlösning i regel skall ske genom frivillig överenskommelse, hyser den uppfattningen att överenskommelsen bör omfatta också det vederlag, fastighetsägaren skall få för sin andel. Om så ej blir fallet kan det bli svårt att få andelshavaren med på överenskommelsen, eftersom en förständig person i allmänhet inte lär vilja frivilligt avstå från en rättighet, som hör till hans fastighet, utan att veta vilken ersättning han kommer att få. Har överenskommelse om ersättning träffats, torde länsstyrelsens prövning kunna inskränkas till ett godkännande av den träffade överenskommelsen, för så vitt icke det avtalade vederlaget befinnes oskäligt. Skulle så anses vara fallet, synes det i allmänhet vara lämpligast att länsstyrelsen avslår framställningen om avlösning. I lagtexten behöver endast stå att ersättningsbeloppet skall vara skäligt med hänsyn huvudsakligen till de förmåner, som delägaren går förlustig genom avlösningen. *Lantbruksstyrelsen* anser, att man bör kunna använda en liknande värderingsmetod som den vilken gäller för häradsallmänningarnas del d. v. s. kapitalisering efter fastställda grunder av den på andelen belöpande avkastningen. Styrelsen framhåller, att utredningsmannens förslag om uppdelning av avkastningen i delägarbåtnad och sockenbåtnad i själva verket innebär, att den andel som skall avlösas anses ha fått så stor avkastning som den skulle ha erhållit, om hela delägarbåtnaden utbetalats såsom kontantutdelning. Vid sådant förhållande har man, fortsätter styrelsen, möjlighet att — sedan man även fastställt en skälig kapitaliseringsprocent — få fram de uppgifter som erfordras för att man skall kunna tillämpa ett sådant förfarande som i fråga om häradsallmänningarna. *Lantmäteristyrelsen* ifrågasätter som ett tänkbart alternativ till utredningsmannens förslag en anknytning av värderingsreglerna till de allmänna normerna i expropriationslagen, antingen genom hänvisning till denna eller genom att motsvarande regler intages i lagen om allmänningsskogar. Styrelsen har utvecklat sina synpunkter på följande sätt.

Det torde vara ostridigt, att huvudprincipen för ersättningens bestämmande i detta fall liksom vid expropriation, lösen av vägmark eller inlösen enligt ensittarlagen etc. bör vara, att den som avlöses från delaktighet i allningsskogen skall erhålla full kompensation för den ekonomiska skada han lider — hans ekonomiska ställning som helhet betraktat skall icke ändras genom avlösningen. Att viss värderingsmetod fastslås i lagen behöver icke innebära något principiellt avsteg från denna ståndpunkt.

Det förefaller emellertid tveksamt om värdet av delaktighet i en allmänningsskog kan, när det gäller t. ex. en bostadsfastighet, sättas lika med den

mot delaktigheten svarande kvotdelen av allmänningssskogens tillgångar. I Norrland torde det ofta vara så, att det i första hand är fiskerätten på allmänningssskogen och först i andra hand utdelningen eller subventionerna från denna, som bestämmer delaktighetens värde när det gäller bostadsfastigheter. Beträffande många avlösningsfall kan därför sägas, att den av utredningen föreslagna metoden endast beaktar de sekundära faktorerna — utdelningen och subventionerna — ej den primära faktorn, fiskerätten. Ur denna synpunkt kan utredningens metod befaras underskatta den ersättning, som i princip borde utgå.

Det kan emellertid också anmärkas, att den av utredningen föreslagna metoden i ett annat avseende synes överskatta värdet av den nytta, som en icke jordbruksfastighet har av delaktigheten i en allmänningssskog. En del av allmänningssskogens avkastning kan således användas för »främjande av jordbruket inom den eller de socknar eller delar av socknar för vilkas jordägare skogen blivit avsatt». Det synes tveksamt om den delägarbåtnad, som svarar mot denna användning av avkastningen, bör beaktas vid beräkning av det värde delaktigheten har för t. ex. en bostadsfastighet.

Det torde icke vara möjligt, att för nu aktuellt ändamål formulera generella schematiska värderingsregler, som samtidigt är enkla att tillämpa och ur principiell synpunkt invändningsfria. Ett tänkbart alternativ till utredningens förslag vore att anknyta värderingen till de allmänna normerna i expropriationslagen; antingen genom hänvisning till denna eller genom att motsvarande regler intages i lagen om allmänningssskogar. I det enskilda fallet borde ersättningen därvid — därest frivillig överenskommelse icke träffas mellan parterna — fastställas av domstol (ev. länsstyrelsen) efter förslag av två av länsstyrelsen förordnade värderingsmän — t. ex. två expropriationstekniker.

Jämfört med en i lagen direkt intagen värderingsmetod innebär en lösning sådan som den nu skisserade dock väsentliga nackdelar med hänsyn till den praktiska tillämpningen. Vill man undvika dessa synes f. n. ingen bättre lösning stå till buds än den som föreslagits av utredningen.

Vad angår de föreslagna reglerna till skydd för inteckningshavares rätt ifrågasätter *kammarkollegiet*, *lantmäteristyrelsen* och *skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län* om sådana regler är behövliga. *Lantmäteristyrelsen* har i sitt remissyttrande i denna fråga anmält, att styrelsen ombesörjt att samtliga allmänningssskogar i Norrland nu är upptagna såsom särskilda fastigheter i jordregistret, sedan styrelsen först konstaterat, att en registrering icke kunde lända inteckningshavare till skada. Styrelsen ämnar snarast möjligt meddela beslut även beträffande registreringen av allmänningssskogarna i Dalarna. Styrelsen framhåller vidare, att bestämmelser som syftar till att skydda inteckningshavares rätt saknas i lagen om häradsallmänningar och ifrågasätter om sådana bestämmelser icke kan undvaras även i detta fall. Förfarandet vid avlösning skulle därigenom i hög grad förenklas. Med den begränsning av avlösningsrätten, som utredningen föreslagit, torde skyddsbestämmelserna ha mycket liten betydelse ur kreditsynpunkt. Styrelsen har ej kunnat finna, att behovet av skyddsregler är större vid avlösning av andel i allmänningssskog än vid avlösning av andel i häradsallmänning. Med hänsyn till den ståndpunkt styrelsen intagit i registreringsfrågan finner styrelsen det även ur principiell synpunkt knappast på-

kallat att införa särskilda skyddsbestämmelser. *Kammarkollegiet* anför bl. a. att andelarnas betydelse för fastigheternas kreditvärde vid allmänningskogarna måste vara mindre än vid häradsallmanningarna, eftersom kontantutdelningar är sällsynta och de indirekta förmånerna huvudsakligen är avsedda för jordbruksfastigheter. När avlösning av andel i häradsallmanning medgavs under samma förutsättningar som nu föreslås för allmänningsskogar ansågs det överflödigt med särskilda bestämmelser till skydd för inteckningshavarna. I stället angavs i förarbetena, att det skulle ankomma på länsstyrelsen att vägra avlösning när inteckningshavares rätt kunde påverkas därav. På den grund ifrågasätter kollegiet om skyddsbestämmelserna i utredningsmannens förslag verkligen är behövliga.

Departementschefen

Under förarbetena till 1952 års allmänningsslagstiftning framkom från åtskilliga håll önskemål om att ett avlösningsförfarande, liknande det som föreslagits för häradsallmanningarnas del, skulle införas också i fråga om allmänningsskogarna i Norrland och Dalarna. Riksdagen anhöll om utredning i ämnet.

I den utredning, som nu föreligger, föreslås ett förfarande varigenom det blir möjligt att i vissa fall avlösa andel i allmänningsskog. Förfarandet är i åtskilliga hänseenden detsamma som vid avlösning av andel i häradsallmanning. Det skiljer sig från sistnämnda förfarande väsentligen däri, att metoden för värdering av andel, som skall avlösas, är en annan. Vidare skall enligt förslaget gälla ganska detaljerade bestämmelser till skydd för inteckningshavares säkerhet. Sådana bestämmelser finnes ej i lagen om häradsallmanningar.

I likhet med utredningsmannen och flertalet remissinstanser förordar jag att möjlighet till avlösning i viss utsträckning införes även ifråga om andelar i allmänningsskog. Vissa remissinstanser har anmärkt, att allmänningskogarna i Dalarna borde undantagas från tillämpning av avlösningsförfarandet. Som skäl för ett sådant undantag har särskilt åberopats, att andel som tillkommer sämjelott av det slag, som är vanligt förekommande i Dalarna, i allmänhet ej bör avlösas. Det är i och för sig riktigt, att avlösning av sämjelotter i många fall skulle kunna medföra olägenheter. Med hänsyn till att avlösning enligt förslaget skall ske endast om länsstyrelsen, efter framställning av allmänningssstyrelsen, förordnar därom, torde det emellertid ej behöva befaras att avlösning kommer till stånd i dessa fall. Då något lagstadgat undantag för här avsedda skogar enligt min mening därför icke är erforderligt, har departementsförslaget utformats så att avlösningsförfarandet i princip kan bli tillämpligt i fråga om alla allmänningsskogar i Norrland och Dalarna.

I fråga om förutsättningarna för avlösning uppkommer till en början det spørsmålet, om — i likhet med vad som gäller för häradsallmanningarna

— avlösning skall kunna ske endast då den fastighet som skall avlösas ej är taxerad såsom jordbruksfastighet. Därmed skulle visserligen möjligheten att använda avlösningsförfarandet bli begränsad till ett jämförelsevis ringa antal fastigheter och så gott som alltid till sådana med andelar, vilkas värde är relativt obetydligt. Fördelen med sådan begränsning är emellertid, att förfarandet kan göras mera schablonmässigt och enkelt. Vidare uppstår då mindre risk för att in-teckningshavares rätt kan röna inverkan av avlösningen. Skulle man, såsom vissa remissinstanser ifrågasatt, låta avlösningsförfarandet omfatta även fastigheter vilka är taxerade såsom jordbruksfastighet, blir frågan däremot av annan och mera invecklad beskaffenhet. Ett visst utrymme för vidgad möjlighet att tillämpa förfarandet kan emellertid synas önskvärt. Jag syftar på att vissa i allmänningsskog delaktiga fastigheter, vilka inte längre användes för jordbruk eller skogsbruk, alljämt kan vara taxerade såsom jordbruksfastighet. Frågan om fastighets taxering såsom jordbruksfastighet eller annan fastighet tillägges emellertid betydelse i allt flera sammanhang. Det är därför troligt, att ökad uppmärksamhet från taxeringsmyndigheternas sida kan komma att ägnas denna fråga och att detta kan leda till att fastigheter av det angivna slaget blir om-taxerade och överförda till gruppen annan fastighet. Sedan sådan överföring skett kan fastighetens andel avlösas. Jag finner bland annat med hänsyn härtill att tillräcklig anledning ej föreligger att göra avsteg från den klara gränsdragning, som vinnes genom att, såsom utredningsmannen föreslagit, avlösning endast skall kunna ske av andel, som tillhör fastighet vilken icke är taxerad som jordbruksfastighet.

För att avlösning skall få ske fordras, efter mönster av lagen om häradsallmänningar, länsstyrelsens tillstånd. Rätt att göra framställning om avlösning tillkommer, såsom jag tidigare nämnt, endast allmänningsstyrelse. Framställning bör ej göras utan att förhandlingar med andelsägaren ägt rum. Allmänningsstyrelsen bör vid förhandlingarna söka nå en överens-kommelse om avlösning. Medger ägaren ej avlösning, bör länsstyrelsen höra honom i ärendet innan avlösning beslutas.

I fråga om häradsallmänningarna gäller en i lagen angiven och där närmare utformad metod för värdering av andel som skall avlösas. Värderingen grundar sig på en kapitalisering av värdet av den utdelning, som tillfallit delägaren. Denna metod kan ej oförändrad tillämpas på allmänningsskogarna, eftersom avkastningen av dessa endast i undantagsfall kommer delägare till godo i form av utdelning i reda penningar efter delaktighet. Enligt den av utredningsmannen förordade värderingsmetoden skall man först uppskatta allmänningsskogens behållna tillgångar. Den fasta egendomen skall därvid värderas med ledning av taxeringsvärdet och den officiella statistiken över förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden på jordbruksfastigheter. Löseskillingen skall beräknas motsvara den del av de behållna tillgångarnas värde, som belöper på delägarens fastighet efter dess delaktighet, sedan avdrag gjorts för den del av tillgångarna, vars avkastning användes till vad utredningsmannen kallar sockenbåtnad, d. v. s. vad som

kommer de i socknen boende till del oavsett delaktighet i allmänningssocknen. Mot denna metod har vid remissbehandlingen framställts åtskilliga erinringar. Man har framhållit, att värderingsmetoden blir svår att tillämpa, bland annat därför att det i praktiken är svårt att göra uppdelningen efter sockenbåtnad och delägarbåtnad. Ytterligare har påpekats, att om uppdelning skall ske, så bör till undvikande av orättvisor hänsyn tagas till förhållandet mellan sockenbåtnad och delägarbåtnad under en i lagen fixerad längre period om förslagsvis tio år. Det har vidare sagts, att den officiella statistiken över förhållandet mellan saluvärden och taxeringsvärden för jordbruksfastigheter ej torde ge någon tillförlitlig ledning vid värdering av sådana fastigheter som allmänningssocknar.

Den av utredningsmannen föreslagna värderingsmetoden har enligt min mening förtjänster ur rent principiell synpunkt. Såsom flera remissinstanser framhållit är den emellertid invecklad och svår att tillämpa i praktiken. Jag har därför undersökt möjligheten att, i anslutning till vad vissa remissinstanser och bland dem särskilt lantbruksstyrelsen anfört, finna en metod, som är enklare och så mycket som möjligt överensstämmer med den som gäller vid avlösning av andel i häradsallmanning. Svårigheten är därvid främst att finna en lämplig utgångspunkt, som motsvarar den vilken användes vid värdering av andel i häradsallmanning, nämligen utdelningen från allmanningen. Som jag tidigare nämnt lämnas endast i undantagsfall utdelning efter delaktighetstal för andel i allmänningssockog. Den behållna avkastningen kan enligt 18 § i lagen om allmänningssockog i Norrland och Dalarna användas för betalning av delägarnas utskylder, för främjande av jordbruket eller för annat ändamål, som är till gagn för delägarna eller för befolkningen i den eller de socknar för vilkas jordägare sockog är avsatt. Avkastningen användes alltså i viss utsträckning även till gagn för personer, som ej är delägare. Detta är anledningen till att utredningsmannen ansett sig böra föreslå ett system, som ger möjlighet att vid värderingsförfarandet avräkna de tillgångar vilkas avkastning användes för sockenbåtnad. Då det emellertid står allmänningsstämman fritt att årligen — inom de i denna lag angivna vida gränserna — besluta om den behållna avkastningens användning och alltså även att ändra den fördelning mellan delägarbåtnad och sockenbåtnad som under tidigare år tillämpats, ställer det sig i fråga om allmänningssockogarna mycket svårare att beräkna det ekonomiska utbyte, som delägarna framdeles kan komma att få av sina andelar, än när det gäller häradsallmanningarna. Visserligen kan begränsande bestämmelser rörande avkastningens användning ha meddelats i det för allmänningssockog gällande reglementet, men Kungl. Maj:t torde i regel sakna anledning motsätta sig sådan ändring härutinnan som ligger inom lagens gränser. Jag har därför kommit till den slutsatsen, att man vid bedömandet av en andels värde bör utgå från den sammanlagda behållna avkastning, som en allmänningssockog lämnat i medeltal under en följd av år, oberoende av om avkastningen använts till sockenbåtnad eller delägarbåtnad. Någon svår-

righet att avgöra vad som skall anses utgöra behållen avkastning kan ej föreligga, då detta, bland annat för tillämpning av såväl nuvarande som tidigare lags bestämmelser rörande avkastningens användning, bör framgå av bokföringen.

Det förslag, som jag efter dessa överväganden framlägger, utgår alltså från att en beräkning skall ske av den del av allmänningsskogens behållna avkastning, som vid en fördelning efter delaktighetstalet skulle belöpa på andelen. Sådan beräkning bör göras för vart och ett av de senaste tio åren. Det sammanlagda avkastningsbeloppet kommer då att motsvara det kontanta belopp, som andelen skulle ha erhållit under tioårsperioden, därest all behållen avkastning utdelats kontant efter andelstalet.

I fall, då sådan kontant utdelning skett och även framgent kan väntas ske, är situationen densamma som vid häradsallmänning. Ersättningsbeloppet bör då bestämmas efter kapitalisering enligt samma princip som gäller för häradsallmänningar. Avkastningsvärdet för de tio åren bör alltså multipliceras med 2,5, vilket motsvarar en kapitalisering efter 4 procent.

I andra fall däremot skulle ett användande av multiplikatorn 2,5 ofta komma att ge ett för högt ersättningsbelopp. Har ingen eller blott obetydlig avkastning kommit delägaren till godo under tioårstiden, torde det i regel framstå såsom klart att så skulle bli fallet. Anses andel i allmänningsskog med hänsyn till användningen av avkastningen ha ett mindre värde än om avkastningen delats ut till delägaren efter delaktighetstalet, bör multiplikatorn sålunda sättas till lägre tal än 2,5. Vid bestämmandet av detta tal bör hänsyn tagas till samtliga omständigheter, som kan inverka på värdet av andelen, alltså ej blott till omfattningen av den avkastning, vilken tidigare fallit på andelen, utan även till den nytta som delägaren i övrigt haft såsom andelsägare exempelvis i form av fiske- eller jakträtt. Det är med denna metod i regel ej möjligt att få fram ett exakt värde på andel i allmänningsskog utan man får ofta nöja sig med en värdering efter skälighet. Detta synes, med hänsyn bland annat till att de andelsvärden, varom här är fråga, så gott som alltid torde vara jämförelsevis obetydliga, kunna godtagas. I lagtexten torde blott böra utsägas att det tal, varmed den sammanlagda beräknade tioårsavkastningen skall multipliceras, må bestämmas till högst två och en halv. Då varje delägare genom sin rösträtt vid allmänningsstämma har möjlighet att påverka beslut om avkastningens användning, och delägaren genom avlösningen i varje fall går miste om denna rätt, bör det ej förekomma att avlösning sker helt utan ersättning. I förslaget stadgas därför att avlösning alltid skall ske mot ersättning. Någon minimigräns i övrigt har jag däremot ej föreslagit.

Redan tidigare har jag betonat önskvärdheten av att avlösning kommer till stånd genom överenskommelse mellan allmänningsstyrelsen och delägaren. Överenskommelsen bör omfatta även löseskillingens belopp. Har parterna i avlösningens ärendet enats om löseskillingen, torde länsstyrelsen i regel kunna fastställa det överenskomna beloppet utan mera ingående prövning av dess skälighet. För länsstyrelsens bedömning bör emellertid allmänt

gälla, att länsstyrelsen, om den finner att en avlösning skulle vara till nämnvärd nackdel för inteckningshavare, bör lämna tillstånd endast om inteckningshavaren ej har något att erinra däremot.

Beträffande avlösningsärendenas handläggning torde vidare böra gälla, att länsstyrelsen, därest förordnande meddelas om avlösning, bör utsätta viss dag då löseskillingen senast skall vara erlagd vid påföljd att förordnandet eljest är förfallet. Länsstyrelsen bör vidare, sedan avlösning skett, sända meddelande därom till fastighetsregisterföraren för anteckning i registret. Förfarandet överensstämmer i denna del helt med vad som gäller för häradsallmänningar.

Utredningsmannen har föreslagit tämligen utförliga regler till skydd för inteckningshavarna i fastighet, vars andel i allmänningsskog skall avlösas. Såsom bland annat lantmäteristyrelsen och kammarkollegiet anfört torde större behov av sådana regler ej finnas då det gäller avlösning av andel i allmänningsskog än vid motsvarande förfarande i fråga om andel i häradsallmänning, vid vilket inga i lag givna skyddsregler i detta avseende gäller. I likhet med dessa remissinstanser anser jag därför att sådana regler icke erfordras. Liksom vid avlösning av andel i häradsallmänning torde, som jag tidigare påpekat, emellertid få förutsättas, att länsstyrelserna icke lämnar tillstånd till avlösning i de av allt att döma fåtaliga undantagsfall, då det kan antagas, att avlösningen skulle lända inteckningshavare till skada och denne icke samtyckt till åtgärden.

Länsstyrelses beslut om avlösning av andel i allmänningsskog är av sådan beskaffenhet, att besvär däröver torde böra prövas av regeringsrätten. Starka skäl talar för att även besvär över beslut om avlösning av andel i häradsallmänning, vilka nu prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet, skall prövas av regeringsrätten. Dessa skäl ökar i styrka, därest förevarande förslag genomföres. För genomförande av detta fullföljdssätt erfordras ändring i regeringsrättslagen. Frågan härom kommer att anmälas i annat sammanhang.

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 januari 1956.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag, av den lydelse *bilaga*¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Arne Beckman

¹ Bilagan, som är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 februari 1955.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 2 februari 1955 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 januari 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av e. o. hovrättsassessorn P.-E. Fürst.

Lagrådet yttrade:

De föreslagna lagreglerna om avlösning av rätt till delaktighet i allmänningsskog innehålla i fråga om fastställande av löseskillingsbelopp allenast, att beloppet må bestämmas till högst två och en halv gång sammanlagda värdet av den del av allmänningsskogens behållna avkastning för de senaste tio åren, som svarar mot delaktighetstalet, samt att inom den sålunda angivna maximigränsen beloppet bestämmas efter vad som finnes skäligt.

Maximigränsen för löseskillingen kommer således att bliva beroende av den behållna avkastningen. En andels värde står emellertid icke alltid i relation till denna. Den rätt att nyttja fisket å allmänningsskog som jämlikt 23 § första stycket lagen om rätt till fiske tillkommer delägare skall sålunda enligt bestämmelse i 17 § lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna icke inräknas i allmänningsskogs avkastning i vidare mån än allmänningfisket må hava nyttjats för gemensam räkning. Lantmäteristyrelsen har anfört, att det i Norrland ofta torde vara så att det i första hand är fiskerätten på allmänningsskogen och först i andra hand utdelningen eller subventionerna från denna, som bestämmer delaktighetens värde när det gäller bostadsfastigheter. Rätten att fiska å allmänningen kan således presentera en icke oväsentlig förmån som ligger helt vid sidan om värdet av andelen i den behållna avkastningen. Departementschefen har beaktat detta genom att framhålla andelsägarens fiskerätt såsom en av de omständigheter vilka böra beaktas vid löseskillingens bestämmande inom den givna

maximigränsen. Fråga är emellertid om icke fiskerättens värde stundom kan vara så stort att den föreslagna maximigränsen kan bli för snäv, och detta även om värdet av fiskerätten, såsom tillbörligt är, bestämmes med hänsyn allenast till ett skäligt och normalt utnyttjande av rättigheten. Med anledning härav vill lagrådet understryka vad dåvarande lagrådet den 16 maj 1951 yttrade i anledning av förslaget om upptagande i en ny lag om häradsallmänningar av stadganden om avlösning av rätt till delaktighet i dylika allmänningar (NJA II 1953 s. 231 ff). I detta yttrande, vilket återgivits i förevarande remissprotokoll, framhölls att avlösning icke under några förhållanden borde få ske, därest densamma skulle medföra avsevärt förfång för fastighetens ägare eller med honom likställd innehavare eller för inteckningshavare och denne icke lämnat medgivande till avlösningen. Vad lagrådet sålunda anförde synes böra iakttagas även beträffande avlösning av rätt till delaktighet i allmänningsskog.

Den föreslagna lagregeln innefattar icke någon minimigräns för löseskillingen. Av stadgandet framgår allenast, att avlösning icke må ske helt utan ersättning. Departementschefen har motiverat detta med att varje delägare genom sin rösträtt vid allmänningsstämma hade möjlighet att påverka beslut om avkastningens användning och genom avlösningen i varje fall ginge miste om denna rätt. Med hänsyn till det mer eller mindre latent värde (»framtidsvärde») som andelen alltid kan sägas representera även om densamma icke under det senaste decenniet tillfört fastigheten någon utdelning eller annan nyttighet, vore det måhända motiverat att uppställa en minimigräns för löseskillingen. Lagrådet finner sig dock böra avstå från att förorda detta, då det uppenbarligen skulle möta svårigheter att finna en lämplig gräns och det därjämte läser kunna förutsättas att länsstyrelsen vid sin prövning skall komma att taga vederbörlig hänsyn till alla de omständigheter som skäligen kunna tillmätas betydelse vid fastställandet av löseskillingen.

Vad eljest förekommit i lagärendet har icke givit lagrådet anledning till erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 februari 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, lagrådets den 11 februari 1955 avgivna utlåtande över det den 14 januari 1955 till lagrådets remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 18 april 1952 (nr 167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna*.

Efter att ha redogjort för lagrådets yttrande hemställer föredraganden, att lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arne Beckman